

اعجاز قرآن و مصونیت از تحریف

درس‌نامه علوم قرآن ۲
مقطع کارشناسی

محمدجواد اسکندرلو

مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر اسلامی
وابسته به جامعه اسلامی المصلحین

سرشناسه:	اسکندریلو، محمدجواد
عنوان و نام پدیدآور:	اعجاز قرآن و مصونیت از تحریف، درس نامه علوم قرآن ۲ مقطع کارشناسی / محمدجواد اسکندریلو.
مشخصات نشر:	قم: مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی (ع)، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری:	۳۱۲ص.
شابک:	978-964-195-329-6
وضعیت فهرست نویسی:	فیا
یادداشت:	کتابنامه
موضوع:	قرآن - اعجاز
موضوع:	قرآن - علوم قرآنی
موضوع:	قرآن - بررسی و شناخت
شناسه افزوده:	جامعه المصطفی (ع) العالمية. مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی (ع)
رده بندی کنگره:	۱۳۹۰ الف ۶۷ الف / BP ۸۶
رده بندی دیویی:	۲۹۷/۱۵۸
شماره کتاب شناس ملی:	۲۱۷۲۹۰۳

- آماده سازی: سیدمصطفی جعفری رحمت آبادی
- صفحه آرایی: سبحان پرهیزگار
- نمونه خوان: سیدشعبان علی هاشمی
- طراح: غدیر
- کنترل نهایی: سیدمصطفی جعفری رحمت آبادی
- ناظر فنی: سیدمحمد عمادی مجد
- مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری
- ناظر چاپ: نعمت الله یزدانی

اعجاز قرآن و مصونیت از تحریف

مؤلف: محمدجواد اسکندریلو

چاپ اول: ۱۳۹۰ ش / ۱۴۳۲ ق

ناشر: مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی (ع)

چاپ: فاضل • قیمت: ۴۸۰۰۰ ریال • شمارگان: ۲۰۰۰

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

مراکز فروش:

• قم، چهارراه شهدا، خیابان حجتیه، فروشگاه مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی (ع).

تلفکس: ۰۲۵۱۷۷۳۰۵۱۷

• قم، بلوار محمد امین، سه راه سالاریه، فروشگاه مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی (ع).

تلفن: ۰۲۵۱۲۱۳۳۱۰۶ - فکس: ۰۲۵۱۲۱۳۳۱۰۶

www.miup.ir, www.eshop.miup.ir

E-mail: admin@miup.ir, root@miup.ir

سخن ناشر

کتاب آموزشی باید دایمی متن پویا و متناسب با دگرگونی‌هایی باشد که در ساختار دانش و رشته‌های علمی پدید می‌آید. تحولات اجتماعی، نیازهای نوظهور فراگیران و مقتضیات جدید دانش، اطلاعات مهارت‌ها، گرایش‌ها و ارزش‌های نوینی را فرا می‌خواند که پاسخ‌گویی به آنها ایجاد رشته‌های تحصیلی جدید و تربیت نیروهای متخصص را ضروری می‌نماید. گسترش فرهنگ‌های سلطه‌گر جهانی و جهانی شدن فرهنگ، در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی، مشکلات و نیازهای نوظهوری را پیش‌رو گذارده است که رویارویی منطقی با آنها، در پرتو ارتباط افراد به اندیشه‌های بارور، ارزش‌های متعالی و رفتارهای منطقی‌ای امکان‌پذیر است. این مهم در قالب موقعیت‌های رسمی آموزشگاهی و با ایجاد رشته‌ها و متون جدید، گسترش دامنه آموزش‌ها و مهارت‌ها و تربیت سازمان‌یافته صورت می‌گیرد.

بالندگی مراکز آموزشی در گرو نظام آموزشی استوار، قاعده‌مند و تجربه‌پذیر است که در آن برنامه‌های آموزشی، متن‌های درسی و استادان، ارکان اصلی به شمار می‌آیند؛ همچنین استواری برنامه آموزشی به هماهنگی آن با نیاز زمان، استعداد علم‌آموزان و امکانات موجود، وابسته است؛ چنان‌که اتقان متن‌های درسی به ارائه تازه‌ترین دست‌آوردهای علم در قالب شیوه‌ها و فن‌آوری‌های آموزشی نوظهور است.

بازنگری متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و به‌روز کردن آنها به حفظ نشاط علمی مراکز آموزشی کمک می‌رساند.

حوزه‌های علوم دینی به برکت انقلاب شکوهمند اسلامی، سالیانی است که در اندیشه اصلاح ساختار آموزشی و بازنگری متون درسی‌اند. جامعة المصطفیٰ علیه السلام العالمية به عنوان بخشی از این مجموعه که رسالت تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون متناسب را سرلوحه تلاش‌های خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این تلاش است. مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفیٰ علیه السلام ضمن تقدیر و تشکر از فرزانه‌گانی که در به ثمر رسیدن این اثر، بذل عنایت کرده‌اند نشر این اثر را به عموم اهل فرهنگ و اندیشه تقدیم می‌کند.

مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفیٰ علیه السلام

www.ketab.ir

فهرست

۱۹	پیشگفتار.....
۲۰	سخنی با دانش پژوهان عزیز.....
۲۱	سخنی با اساتید محترم.....

بخش اول: اعجاز قرآن

۲۵	۱. کلیات.....
۲۵	تعریف اعجاز قرآن.....
۲۵	اهمیت و جایگاه اعجاز قرآن.....
۲۶	الف) اعجاز قرآن و وجود خداوند.....
۲۶	ب) اعجاز قرآن و نبوت پیامبر اکرم (ص).....
۲۶	ج) اعجاز قرآن و عدم تحریف آن.....
۲۶	د) اعجاز قرآن و معارف آن.....
۲۷	کتاب‌شناسی اعجاز قرآن.....
۲۸	آثار پیشینیان درباره اعجاز قرآن.....
۳۰	چکیده.....
۳۱	پرسش.....
۳۲	منابع مطالعه و پژوهش.....

۳۳	۲. تعاریف و مفاهیم.....
۳۳	مقدمه.....
۳۳	تاریخچه کاربرد واژه معجزه و اعجاز.....
۳۴	اعجاز در لغت.....
۳۵	کاربرد قرآنی اعجاز.....
۳۶	اعجاز در اصطلاح.....

۳۷	شرایط و ویژگی های اعجاز
۳۸	برترین معجزه
۳۸	ویژگی های دیگر قرآن
۳۹	چکیده
۴۰	پرسش
۴۰	منابع مطالعه و پژوهش
۴۱	۳. تحدی قرآن
۴۱	تحدی در لغت
۴۱	تحدی در اصطلاح
۴۲	آیات تحدی و سیر نزول آنها
۴۲	الف) تحدی در مکه
۴۳	ب) تحدی در مدینه
۴۵	تحدی در برترین سخن
۴۶	جاودانگی تحدی قرآن در کنار اعجاز
۴۶	نقد نظریه بنت الشاطی
۴۷	چکیده
۴۸	پرسش
۴۸	منابع مطالعه و پژوهش
۴۹	۴. اعجاز قرآن از نگاه معصومین علیهم السلام
۴۹	مقدمه
۴۹	پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و قرآن
۵۰	اعجاز قرآن از منظر علی علیه السلام
۵۲	قرآن از منظر حضرت زهرا علیها السلام
۵۳	قرآن از منظر امام حسن مجتبی علیه السلام
۵۳	امام حسین علیه السلام و قرآن
۵۴	امام سجاد علیه السلام
۵۵	امام باقر علیه السلام
۵۵	امام صادق علیه السلام
۵۶	امام کاظم علیه السلام
۵۶	امام رضا علیه السلام
۵۷	امام جواد علیه السلام
۵۷	امام هادی علیه السلام
۵۷	امام عسکری علیه السلام

۵۸	امام عصر علیه السلام
۵۸	چکیده
۵۹	پرسش
۶۰	منابع مطالعه و پژوهش
۶۱	۵. اذعان مشرکان نسبت به اعجاز قرآن
۶۱	مقدمه
۶۱	۱. ولید بن مغیره
۶۳	۲. طفیل بن عمروالدوسی
۶۴	۳. نضر بن حارث
۶۵	۴. عتبۀ بن ربیعہ
۶۶	۵. انیس بن جناده
۶۷	چکیده
۶۷	پرسش
۶۸	منابع مطالعه و پژوهش
۶۹	۶. اعجاز قرآن از نگاه دانشمندان سنی
۶۹	مقدمه
۶۹	۱. شیخ مفید
۷۰	۲. شیخ طوسی
۷۱	۳. محمدباقر مجلسی
۷۳	۴. علامه بلاغی
۷۳	۵. علامه طباطبائی علیه السلام
۷۵	۶. آیة الله خوئی علیه السلام
۷۶	۷. امام خمینی علیه السلام
۷۷	چکیده
۷۸	پرسش
۷۸	منابع مطالعه و پژوهش
۷۹	۷. اعجاز قرآن از نگاه علمای اهل سنت
۷۹	۱. خطابی
۸۰	۲. باقلانی
۸۰	۳. جرجانی
۸۱	۴. فخر رازی
۸۲	۵. زرکشی
۸۳	۶. سیوطی

۸۴	۷. رافعی
۸۵	چکیده
۸۶	پرسش
۸۶	منابع مطالعه و پژوهش
۸۷	۸. وجوه اعجاز قرآن (شخصیت پیامبر ﷺ)
۸۷	مقدمه
۸۹	ویژگی امی بودن پیامبر
۹۲	امی بودن پیامبر از منظر روایات
۹۳	نقد و بررسی
۹۳	جریان حدیثیه
۹۶	چکیده
۹۶	پرسش
۹۷	منابع مطالعه و پژوهش
۹۹	۹. وجوه اعجاز قرآن (اعجاز بیانی)
۹۹	مقدمه
۹۹	ابعاد اعجاز بیانی قرآن
۱۰۰	مهم‌ترین بخش‌های اعجاز بیانی
۱۰۱	الف) گزینش کلمات
۱۰۲	ب) سبک و شیوه بیان
۱۰۳	ج) نظم آهنگ قرآن
۱۰۵	د) وحدت موضوعی (تناسب معنوی آیات)
۱۰۷	هـ) نکته‌ها و ظرافت‌ها
۱۰۸	چکیده
۱۰۹	پرسش
۱۰۹	منابع مطالعه و پژوهش
۱۱۱	۱۰. وجوه اعجاز قرآن (معارف عالی)
۱۱۱	مقدمه
۱۱۲	معارف
۱۱۴	قداست مقام انبیاء ﷺ
۱۱۴	احکام
۱۱۶	جامعیت احکام اسلامی
۱۱۸	چکیده
۱۱۹	پرسش

۱۱۹.....	منابع مطالعه و پژوهش
۱۲۱.....	۱۱. وجوه اعجاز قرآن (خبرهای غیبی)
۱۲۱.....	مقدمه
۱۲۳.....	۱. خبر پیروزی رومیان بر ایرانیان
۱۲۳.....	شان نزول
۱۲۴.....	۲. خبر پیروزی مسلمانان در جنگ بدر
۱۲۵.....	۳. وعده بازگشت پیروزمندان به مکه
۱۲۶.....	۴. وعده‌ی حفاظت از قرآن
۱۲۶.....	۵. پیروزی دین اسلام بر دیگر ادیان
۱۲۸.....	چکیده
۱۲۸.....	پرسش
۱۲۹.....	منابع مطالعه و پژوهش
۱۳۱.....	۱۲. وجوه اعجاز قرآن (هماهنگی، عدم وجود اختلاف)
۱۳۳.....	موجبات اختلاف
۱۳۷.....	چکیده
۱۳۷.....	پرسش
۱۳۸.....	منابع مطالعه و پژوهش
۱۳۹.....	۱۳. وجوه اعجاز قرآن (اعجاز علمی)
۱۴۰.....	نمونه‌هایی از اشارات علمی در قرآن
۱۴۰.....	۱. رتق و فتق امور آسمانها و زمین
۱۴۱.....	۲. نقش کوه‌ها در استواری زمین
۱۴۲.....	۳. دشواری تنفس با افزایش ارتفاع
۱۴۴.....	۴. آب؛ منشأ حیات
۱۴۵.....	۵. پوشش هوایی حافظ زمین
۱۴۶.....	چکیده
۱۴۷.....	پرسش
۱۴۷.....	منابع مطالعه و پژوهش
۱۴۹.....	۱۴. وجوه اعجاز قرآن (نظریه صرفه)
۱۴۹.....	مقدمه
۱۴۹.....	دلیل قرآنی قائلین به «صرفه»
۱۵۰.....	تفسیرهای سه‌گانه در تبیین دیدگاه «صرفه»
۱۵۱.....	«صرفه» از نگاه ابن حزم
۱۵۲.....	نقد رأی ابن حزم

۱۵۲	دیدگاه سید مرتضی
۱۵۲	نقد رأی سید مرتضی
۱۵۳	دلایل مخالفان دیدگاه «صرفه»
۱۵۳	زملکانی
۱۵۳	تفتازانی
۱۵۴	شهرستانی
۱۵۴	قاضی ابوبکر
۱۵۵	چکیده
۱۵۶	پرسش
۱۵۶	منابع مطالعه و پژوهش
۱۵۷	۱۵. معارضان اعجاز قرآن
۱۵۷	مقدمه
۱۵۷	۱. مسیلمه کذاب
۱۵۹	۲. عبدالله بن مقفع
۱۶۱	۳. سجاح بنت حارث تمیمی
۱۶۱	۴. ابو العلاء معری
۱۶۲	۵. ابوالطیب متنبی
۱۶۲	تحلیل
۱۶۳	چکیده
۱۶۴	پرسش
۱۶۴	منابع مطالعه و پژوهش

بخش دوم: صیانت قرآن از تحریف

۱۶۷	۱. کلیات
۱۶۷	مقدمه
۱۶۸	منشأ پیدایش شبهه تحریف
۱۷۰	کتاب‌شناسی تحریف
۱۷۱	کتاب‌شناسی خاص تحریف
۱۷۲	چکیده
۱۷۳	پرسش
۱۷۴	منابع مطالعه و پژوهش
۱۷۵	۲. تعاریف و مفاهیم
۱۷۵	تحریف در لغت

۱۷۷	تحریف در اصطلاح.....
۱۷۸	اقسام تحریف.....
۱۸۰	نکته اول.....
۱۸۰	نکته دوم.....
۱۸۱	چکیده.....
۱۸۲	پرسش.....
۱۸۲	منابع مطالعه و پژوهش.....
۱۸۳	۳. دیدگاه عالمان شیعه.....
۱۸۳	مقدمه.....
۱۸۴	شیخ صدوق.....
۱۸۵	شیخ مفید.....
۱۸۵	شیخ طوسی.....
۱۸۶	علامه طبرسی.....
۱۸۶	علامه حلی رحمته الله
۱۸۷	محقق اردبیلی.....
۱۸۷	سید بن طاووس.....
۱۸۷	شیخ بهائی.....
۱۸۸	ملا محسن فیض کاشانی.....
۱۸۸	شیخ الفقهاء کاشف الغطاء.....
۱۸۹	محقق تبریزی.....
۱۹۰	علامه طباطبایی.....
۱۹۰	آیه الله خوئی.....
۱۹۱	امام خمینی.....
۱۹۲	چکیده.....
۱۹۲	پرسش.....
۱۹۳	منابع مطالعه و پژوهش.....
۱۹۵	۴. دیدگاه عالمان سنی درباره مسئله تحریف.....
۱۹۵	مقدمه.....
۱۹۵	ابوالحسن اشعری.....
۱۹۶	عبدالله دراز (معاصر).....
۱۹۶	محمد مدنی (معاصر).....
۱۹۷	تبیجانی سماوی (معاصر).....
۱۹۸	رحمت الله هندی.....

۱۹۹	تهمت‌های ناروا.....
۲۰۱	چکیده.....
۲۰۲	پرسش.....
۲۰۳	منابع مطالعه و پژوهش.....
۲۰۵	۵. ادله نفی تحریف (دلایل عقلی).....
۲۰۵	مقدمه.....
۲۰۵	حکم بدیهی عقل.....
۲۰۸	دلیل تواتر (ضرورت تواتر متن قرآن).....
۲۰۹	ناسازگاری تحریف با اعجاز قرآن.....
۲۱۱	شبهه.....
۲۱۱	پاسخ شبهه‌ی مذکور.....
۲۱۲	چکیده.....
۲۱۳	پرسش.....
۲۱۳	منابع مطالعه و پژوهش.....
۲۱۵	۶. ادله نفی تحریف (دلایل قرآنی).....
۲۱۵	مقدمه.....
۲۱۵	آیه تحفیظ (حفظ، ذکر).....
۲۱۷	اشکال اول.....
۲۱۷	اشکال دوم.....
۲۱۸	آیه نفی باطل.....
۲۱۹	اشکال.....
۲۱۹	آیات تنزیه کننده قرآن از ریب و تردید.....
۲۲۱	چکیده.....
۲۲۲	پرسش.....
۲۲۲	منابع مطالعه و پژوهش.....
۲۲۳	۷. ادله نفی تحریف (دلایل روایی).....
۲۲۳	مقدمه.....
۲۲۳	۱. روایت امام باقر علیه السلام
۲۲۴	۲. روایت امام صادق علیه السلام
۲۲۴	۳. ترتیب مصحف در زمان ظهور حضرت مهدی علیه السلام
۲۲۵	۴. زوایات عرض بر قرآن.....
۲۲۷	۵. حدیث ثقلین.....
۲۲۸	۶. روایات دال بر کامل بودن سوره‌ها.....

۲۲۸	۷. روایاتی که از «شان نزول» تعبیر به «تنزیل» کرده‌اند
۲۲۹	چکیده
۲۳۰	پرسش
۲۳۱	منابع مطالعه و پژوهش
۲۳۳	۸. مستشرقان و مسئله تحریف
۲۳۳	مقدمه
۲۳۴	ادعای بلاشر، مبنی بر عدم ثبت آیات مکی در قرآن
۲۳۴	الف) عدم آگاهی پیامبر ﷺ از رسالتش
۲۳۵	ب) فقدان امکانات مادی
۲۳۵	نقد دیدگاه بلاشر
۲۳۶	ادعای «کازانوف»: مبنی بر افزایش دو آیه در «قرآن» توسط ابوبکر
۲۳۷	نقد
۲۳۷	اتهام «بول» (Buhl) به شیعیان، درباره اعتقاد به تحریف
۲۳۸	نقد
۲۳۸	جنگال گلدزیهر
۲۳۹	نقد
۲۳۹	نقد
۲۴۰	چکیده
۲۴۱	پرسش
۲۴۲	منابع مطالعه و پژوهش
۲۴۳	۹. تحریف در عهدین
۲۴۳	مقدمه
۲۴۳	کتاب «عهدین» از نگاه محدث نوری
۲۴۳	نقد
۲۴۴	تحریف در نحوه گویش
۲۴۵	نگاهی گذرا به تاریخ عهدین
۲۴۶	اشکال
۲۴۶	پاسخ
۲۴۷	همگونی رویدادها در گذشته و حال
۲۴۹	چکیده
۲۵۰	پرسش
۲۵۱	منابع مطالعه و پژوهش
۲۵۳	۱۰. تحریف نزد «حشویه» (۱)
۲۵۳	مقدمه

۲۵۳	۱. آیه «رجم»
۲۵۴	نقد
۲۵۴	۲. آیه رغبت (اعراض)
۲۵۵	تحلیل
۲۵۵	۳. آیه فراش
۲۵۵	۴. آیه جهاد
۲۵۶	۵. اشتمال قرآن بر یک میلیون و بیست و هفت هزار حرف!
۲۵۶	نقد
۲۵۶	۶. افزایش در مصحف عایشه
۲۵۷	نقد
۲۵۷	۷. کاسته شدن دو آیه از سوره یثمه!
۲۵۷	نقد
۲۵۸	۸. حذف دو آیه از مصحف
۲۵۸	نقد
۲۵۸	۹. سوره احزاب، بزرگ بران سوره بقره!
۲۵۹	نقد
۲۵۹	۱۰. سوره‌ای به اندازه سوره «برائت» و سوره‌ای دیگر، همانند «مسبحات»
۲۶۰	نقد
۲۶۰	چکیده
۲۶۱	پرسش
۲۶۲	منابع مطالعه و پژوهش
۲۶۳	۱۱. تحریف نزد حشویه (۲)
۲۶۳	۱۱. از بین رفتن «قرآن» با کشته شدن حاملان آن
۲۶۳	نقد
۲۶۴	۱۲. حذف دو سوره «خلع» و «حقد» از مصاحفی غیر مصحف اُبی
۲۶۴	نقد
۲۶۴	۱۳. اجتهاد نابجا
۲۶۵	نقد
۲۶۵	نقد
۲۶۶	۱۴. تبدیل یک حرف
۲۶۶	تحلیل
۲۶۶	۱۵. افزودن یک «کلمه»
۲۶۶	نقد
۲۶۷	۱۶. چهار کلمه نادرست!

۲۷۱	چکیده
۲۷۱	پرسش
۲۷۲	منابع مطالعه و پژوهش
۲۷۳	۱۲. تحریف نزد اخباری‌ها (۱)
۲۷۳	مقدمه
۲۷۴	نقد
۲۷۵	نقد
۲۷۷	بررسی
۲۷۸	بررسی
۲۷۸	بررسی
۲۷۹	بررسی
۲۸۱	بررسی
۲۸۲	چکیده
۲۸۳	پرسش
۲۸۳	منابع مطالعه و پژوهش
۲۸۵	۱۳. تحریف نزد اخباری‌ها (۲)
۲۸۵	مقدمه
۲۸۶	۱. روایات تفسیری
۲۸۷	۲. روایات مربوط به تحریف معنوی
۲۸۸	۳. روایات حاکی از افتادگی برخی آیات
۲۸۸	۴. روایات مربوط به ظهور حضرت حجت (ع) و آوردن «قرآن» جدید، برخلاف «قرآن» موجود
۲۸۹	۵. روایات بیانگر فضایل اهل بیت (ع) در قرآن
۲۹۱	چکیده
۲۹۲	پرسش
۲۹۳	منابع مطالعه و پژوهش
۲۹۵	۱۴. مهم‌ترین منابع قائلان به تحریف (۱)
۲۹۵	مقدمه
۲۹۵	۱. رساله‌ای ناشناس
۲۹۶	۲. کتاب «سقیفه» سلیم بن قیس هلالی
۲۹۷	۳. کتاب «القرائات» احمد بن محمد سیاری
۲۹۷	۴. تفسیر ابوالجارود زیاد بن منذر مرحوب
۲۹۸	۵. تفسیر منسوب به علی بن ابراهیم قمی
۲۹۹	۶. کتاب «استغاثه» علی بن احمد کوفی

۲۹۹.....	۷. کتاب احتیاج طبری
۳۰۰.....	چکیده
۳۰۱.....	پرسش
۳۰۲.....	منابع مطالعه و پژوهش
۳۰۳.....	۱۵. بررسی مهم ترین منابع قائلان به تحریف (۲)
۳۰۳.....	مقدمه
۳۰۳.....	۸. تفسیر منسوب به امام عسکری علیه السلام
۳۰۴.....	۹. تفاسیر مقطوع الاسناد
۳۰۷.....	۱۰. کتاب الفرقان
۳۰۸.....	نقد
۳۰۸.....	چکیده
۳۰۹.....	پرسش
۳۰۹.....	منابع مطالعه و پژوهش
۳۱۱.....	کتابنامه
۳۱۱.....	الف) منابع اصلی
۳۱۱.....	ب) منابع فرعی (مهم ترین منابع فرعی)